

To lerting fra Fredbjerg

Af Jens Aarup Jensen

Store mængder skår af itugåede lerkar er karakteristiske for jernalder-bopladser fra tiden omkring Kristi fødsel. Det er dog sjældent, at dette omfangsrige materiale når længere end til at udgøre en solid dateringsmæssig baggrund for hvad der ellers måtte findes værdigt til publikationsmæssig omtale af huse og andre fund. Udgravere, der daglig ser kilovis af skår komme op af jorden, kan godt gå hen og føle sig lidt trykkede af fundmængderne, ikke mindst når det som på Fredbjerg bopladsen i Vesthimmerland var bronzebelag fra en Dejbjerg-vogn, der var undersøgelsens igangsættende moment og store begivenhed (1).

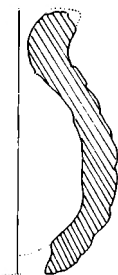
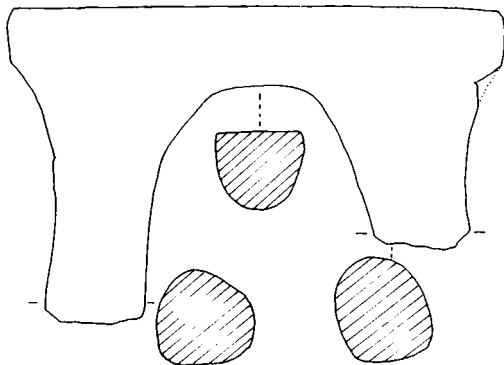
Det er da heller ikke skårmaterialet fra Fredbjerg, der her skal omtales, men derimod et par ting, der

Fig. 1. Løst brudstykke af formodet ildbuk.

afveg fra mængderne. Næsten mere end vognfundet er de stadig en kilde til undren.

Den første tingest (fig. 1) dukkede op i udgravningens indledende fase. Den lå i kulturlaget øst for hustomtens nordlige indgang, ca. 4 m nord for det sted, hvor den første tyrefigur blev samlet op fra markoverfladen. Tingen kan beskrives som en buet lerpølse, der i sammenlimet stand måler 11,7 cm med et tværsnit på ca. 2,5 cm i diameter. Den ene ende kan trods beskadigelser ses at have haft en rundagtig afslutning, mens den anden fremviser en brudflade. Skulle det være en slags horn fra en lerfigur? Ikke alle forslag var udtryk for lige høvisk fantasi. Opklaringen rykkede dog lidt nærmere, da der blev fundet yderligere tre brudstykker, som måtte stamme fra samme genstand. Ved hjælp af endnu et stykke, som ejeren gdr. Hermann Møller havde fundet på marken længe før udgravningen, kunne de sættes sammen til det resultat, der ses på fig. 2. Selv om meget mangler, er det klart, at genstanden har haft form af en ler-ring med fire udsvajede ben eller horn. Ringens frie overflade er helt plan. Forestiller man sig tingen anbragt stående på gevæksterne har man en lille simpel brugsgenstand, et stativ eller en fod til at stille nyttige ting på. Men man kan lige så godt vende den på hovedet og opfatte ringens plane side som en standflade med udvæksterne strittende op i luften. Under alle omstændigheder må man nok som arkæolog rubricere tingen under gruppen af ildbukke, der i mange sære udformninger er fundet på ældre

jernalders bopladser, uden at man nogensinde er blevet enige om deres funktionsmæssige tolkning.

Det andet fund, der skal beskrives, blev gjort under den afsluttende kampagne på en af udgravningens allersidste dage, hvor vi var i færd med at fjerne en profilbalk, der gik tværs over hustomtens vestende. Et usædvanligt skår fangede opmærksomheden. Efter afrensning kunne det ses at være den ene halvdel af en 7 cm høj kugleformet genstand, der foroven har en kort hals med en åbning, der på det snævraste sted kun er 4 mm i diameter. Overfladen er regelmæssigt dekoreret med sideværts førte indtryk med oppresninger, der giver et skællet udseende. Muligvis er det bare en lille lerflaske; men man kunne også tænke sig en pind anbragt i hullet foroven. Med lidt småsten indvendig kunne det blive til en udmærket rangle, i hvert fald noget der kunne rasles med. Det er dog kun et forslag. Andre tolkninger vil måske vise sig endnu rimeligere. Man er frit stillet, for også denne ting falder uden for jernalderbopladsernes sædvanlige repertoire.

Til Marseens fortjenester hører en altid smittende begejstring for såvel de store som de små overraskelser i arkæologien, hvilket har været særdeles lærerigt gennem et mangeårigt samarbejde på spændende udgravninger i Himmerland. Derfor er disse to ting fra Fredbjerg trukket frem i lyset. Den større redegørelse for undersøgelsen har han og læserne stadig til gode (2).

Noter:

1. se SKALK 1969 nr. 6 og 1970 nr.5.
2. Undersøgelsen af vognfundet og Fredbjergbopladsen udførtes af Forhistorisk Museum, Møesgård i 1969-1971. »Ildbukken« og »lerflasken« har museumsnr. FHM 1602 DI og 1602 BBV.

Fig. 2 Sammenlimede brudstykker af ildebuk(?)

Fig. 3 Lille »lerflaske«.

Tegninger udført i mål 1:2.